

VIII.

OVERFLØDIGE KIRKER I RIBE NEDBRYDES
EFTER REFORMATIONEN.

Af Bjørn Kornerup.

Som i flere andre af Danmarks større Købstæder fandtes der ogsaa i Ribe i Senmiddelalderen et temmelig stort Antal Kirker og Kapeller foruden flere Klostre. Da Reformationsbevægelsen havde sejret, maatte man her som andetsteds tage Stilling til det Problem, der opstod derved, at den protestantiske Kultus kunde lade sig nøje med et væsentlig ringere Antal Kirkebygninger end den katolske.

Fra ældre Tid er det vel kendt, hvorledes Borgmester og Raad i Ribe allerede i Slutningen af 1536 eller i Begyndelsen af 1537 indgik til Kong Christian III med en Ansøgning om, at Byen maatte deles i to Sogne, Vor Frue (Domkirkens) og Sortebrødre (St. Catharines), og de øvrige Sognekirker nedlægges og bruges til at »forbedre« de resterende Kirker med. Kongens Svar af 18. Januar 1537 kendes ikke i Enkeltheder, men skal have været »naadigt«, og faktisk fik Byen de fleste af de fremsatte Ønsker opfyldt¹. Man

¹) P. Terpager, *Ripæ Cimbricæ*, 1736, p. 395. J. Kinch, *Ribe Bys Historie og Beskrivelse* II, 8.

har senere fremdraget forskellige Kongebreve fra Christian III's Tid, der viser, hvorledes man gik frem over for flere af de gamle Kirkebygninger. En vigtig Kilde til Oplysning herom, endda fra de allerførste Aar efter Reformationen, er imidlertid hidtil blevet overset (endog af den omhyggelige J. Kinch).

Det er et Regnskab fra 1538, der findes mellem andre af Riberhus Lens Regnskaber fra Johan Rantzaus Tid¹. Den berømte Feltherre var 1536 blevet Lensmand paa Riberhus, men 1537—40 fungerede — i hvert Tilfælde lejlighedsvis — Claus Sehested til Spandetgaard under hans Fraværelse². Det nævnte Regnskab indeholder Oplysning om, hvorledes den Haandværker, der ildevarslede nok førte Navnet »den kerkenbreker«, i 1537—38 kraftigt tog fat paa at nedbryde overflødige Kirker i Ribe. Som de vedføjede Datoangivelser viser, havde man aabenbart Hast, og Arbejdet skred støt og planmæssigt fremad. Regnskabet fortæller, at fra den 25. December 1537 til den 24. November 1538 var det lykkedes Kirkenedbryderen i hvert Tilfælde at fremskaffe 254000 Mursten fra Kirker, der i Ribe jævnedes med Jorden.

Ikke alle de nedbrudte Kirker er opført med Navn i det paagældende Regnskab, kun St. Michaelis Kirke eller Kapel, St. Hans Kirke og Klosterkirken (St. Nicolai Kirke) ved Nonneklosteret uden for Byen nævnes specielt. Det er sandsynligt, at der under de øvrige, ikke opregnede, især skal tænkes paa St. Clemens' og den hellige Gravs Kirker. Nedbrydningen af Graabrødreklosterets Kirke og af Johaniternes var nemlig allerede blevet paabegyndt 1537³, og

¹) Regnskab over »Vthgiff t jnn densthenn gelde jegenn de boeringe [o: vpboeringe] anno etc. xxxvii« (Rigsarkivet, Reg. 108 A, Riberhus Lens Regnskaber). Regnskabet er ominøst nok indheftet i et Blad af et middelalderligt Messehaandskrift.

²) Kr. Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 56. J. Kinch, *anf. Skrift* II, 12.

³) J. Kinch I, 539, 545.

St. Peders Kirke i Forstaden fik Lov til at staa endnu en rum Tid¹.

Denn kerkenn breker vor sten tho brekende vor ider durent ij mr.

Van wynachten [25. Decbr. 1537] betho lichtmissenn [2. Febr.] gebrakenn xxvij^m sten is liij mr.

Noch gebrakenn vann lichtmissen [2. Febr.] betho sondages septuagesima [17. Febr.] x^m sten is xx mr.

Vann septuagesima [17. Febr.] betho reministere [17. Marts] gebrakenn xx^m sten is xl mr.

Vann reministere [17. Marts] betho palmarum [14. April] gebrakenn xxj^m sten is xlij mr.

Vann palmarum [14. April] betho jubilate [12. Maj] gebrakenn xxiiij^m sten is xlvij mr.

Vann jubilate [12. Maj] betho pinxtenn [9. Juni] gebrakenn xxx^m sten is lx mr.

Vann pinxten [9. Juni] betho sondages nha visitationem Marie [7. Juli] gebrakenn vj^m sten is xij mr.

Gebrakenn vann sunte Johanis kerke van sondages visitationis Marie [7. Juli] betho sondages nha vincula Petri [4. Aug.] xv^m sten is xxx mr.

Vann vincula Petri [1. (4.) Aug.] betho Egidij [1. Septbr.] xxvj^m sten is lij mr.

Van Egidij [1. Septbr.] betho Michaelis [29. Septbr.] xj^m sten is xxij mr.

Van Michaelis [29. Septbr.] betho sondages vor Luce [13. Oktbr.] is en halff mant gebrakenn xiiij^m sten is xxvj mr.

Sthen gebrakenn van sunthe Michels kerke².

¹) Danske Kancelliregistranter 1535—1550, udg. af Kr. Erslev og W. Møllerup, S. 384. — Om St. Hans Kirke sst. S. 40; om St. Clemens' Kirke se Fra Ribe Amt III, 1905, S. 1—14.

²) Om denne Kirke se Bjørn Kornerup, Ribe Katedralskoles Historie I, 101—6.

Van sondages vor Luce [13. Oktbr.] betho Symonis et Jude [28. Oktbr.] xx^m sten is xl mr.

Vann Symonis et Jude [28. Oktbr.] bettho sondages vor Kathrine [24. Novbr.] xxxj^m sten is lxij mr.

Denn Kerkenbwenn vor de closter kerkenn jm junckfrwen closter vor Ripenn gans vnd altho male nedder tho brekende vordingett vor j^c mr.
